

Προς :
τη Γραμματεία του
Παν/μίου των Ορέων

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΗΜΕΤΕΡΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΤΗΝ ΤΟ-
ΠΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ**

Η παρούσα πρόταση στηρίζεται στην άμεση ανάγκη αυθεντικής καταγραφής, υπο τις προδιαγραφές συγκροτημένης επιστημονικής λαογραφικής έρευνας, της ντοπιολαλιάς και των κατά περίπτωση και περίσταση ιδιωματικών χαρακτηριστικών προφοράς στον καθημερινό λόγο.

Η παραπάνω ερευνητική προσπάθεια στοχεύει ειδικότερα στη διάσωση των επί εσχάτων λεκτικών μορφών της κρητικής διαλέκτους σε επιλεγμένες γεωγραφικές περιοχές της Κρήτης ή της υπόλοιπης Ελλάδος γενικότερα.

Με βάση τις παραπάνω προδιαγραφές και με γνώμονα τις πολιτισμικές δράσεις του Παν/μίου των Ορέων, επιχειρούμε :

- ✓ Α. 1. Την καταγραφή του τοπικού λόγου επικοινωνίας και κοινωνικής ζωής,
- ✓ 2. Την συλλογή πάσης φύσεως πραγμάτων δηλωτικών των εξελικτικών στοιχείων και στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού (αντικείμενα, υλικό περιστάσεων και μορφών ζωής, αποκυήματα πνευματικού βίου, όπως δημοτικά τραγούδια, ανίγματα, παροιμίες, καθαρογλωσσήματα, μύθους, εκφραστικές χειρονομίες, ξόρκια, ευχές κ. ά).
- ✓ 3. Τη διερεύνηση των λαογραφικών λέξεων, σύμφωνα με τους όρους και τη στοχοθεσία της σύγχρονης, ελληνικής και διεθνούς λαογραφικής έρευνας. Με τον όρο λαογραφικές λέξεις, πέραν των παραπάνω κατηγοριών υπο την επωνυμία «Μνημεία του Λόγου», νοείται το σύνολο των λέξεων που ενέχουν λαογραφική οντότητα (ονόματα : βαφτιστικά, ζώων, φυτών, επαγγελματών, τοπωνυμίων, συνθηματικές λέξεις, ευφημισμοί).
- ✓ Β. Ο απώτερος στόχος διερεύνησης των παραπάνω εκφάνσεων του λαϊκού πολιτισμού δεν είναι μόνο σωστικός με την έννοια της συλλογής και αξιολόγησης των ευρημάτων (επιβιωμάτων) της τοπικής παράδοσης. Κατ' ουσίαν επιχειρείται, σε βάθος και πλάτος, η ευμέθοδη διδασκαλία στους νεότερους αλλά και παλιότερους της ιδιότυπης «γλώσσας» των μορφών τοπικού πολιτισμού και η σύνδεσή της με τα λανθάνοντα κάποτε δρώμενα του τοπικού πολιτισμού. Για παράδειγμα η διδασκαλία με αντικείμενο την τοπική γλώσσα δύνανται να συνδεθεί με τις πηγές σύνθεσης της γλωσσικής

παράδοσης (πηγές και αναφορές για την ενδυμασία στη λαϊκή λογοτεχνία, ονοματολογική παράδοση και παραλλαγές, ένταξη σε άλλες μορφές της κοινωνικής ζωής). Περισσότερο διαφωτιστικό παράδειγμα ίσως η μελέτη των τοπωνυμίων με την πλούσια γλωσσική και λογοτεχνική παράδοση και τους ποικίλους σημασιακούς και παιδαγωγικούς συμβολισμούς.

✓ Γ. Για τον σκοπό της έρευνας αλλά και την πληρέστερη αναστροφή των εκπαιδευομένων με το εύρος της λαϊκής γλωσσικής μας παράδοσης, προτείνεται :

1. Η συστηματική σπουδή και εξοικείωση των φοιτητών σε θέματα και μορφές του λαϊκού πολιτισμού, ιδιαίτερα στη γλώσσα και τις συνδηλωτικές της εκφράσεις.
2. Η καταγραφή των μορφών πολιτισμού υλοποιείται στα πλαίσια της λειτουργίας εργαστηρίου γλώσσας και πολιτισμού. Η επισήμανση ωστόσο των χαρακτηριστικών της παραπάνω έρευνας ενέχει σε μεγάλο βαθμό την αναζήτηση της προφορικής γλώσσας σε γραπτές πηγές με διαγλωσσικό-διαλεκτικό ενδιαφέρον. Εξάλλου τονίζουμε ότι εν τέλει η παραπάνω προσπάθεια συμβάλλει στη διερεύνηση, μέσα όμως από τα εκθέματα και βιώματα του λαϊκού πολιτισμού, της ιστορικής συνέχειας της τοπικής γλωσσικής μας παράδοσης.

Δ. Ωστόσο για την επίτευξη του παραπάνω εγχειρήματος, (θα είχε ίσως την επωνυμία : Φιλολογική Λαογραφία), σε καμιά περίπτωση δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί η μελέτη αρχαιικού λαογραφικού υλικού που είναι αρκετά χρόνια κατατεθειμένο στο Παν/μιο Κρήτης σε μορφή χειρόγραφων συλλογών (π. χ. συλλογή Γ. Σπυριδάκη με 2000 τόμους περιέχοντες κυρίως λαογραφικά στοιχεία, Συλλογή Παύλου Βλαστού ευρισκόμενη στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης, κ.ά).

Ε. Τελική εκτίμηση και συμπεράσματα :

- 1. Η εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα και μορφές λαϊκού πολιτισμού δύναται να υλοποιηθεί άμεσα στο πεδίο περισσότερο της διαχρονικότητας της λαϊκής γλώσσας και της σύνδεσής της με τα βιώματα, ανάμεσα στο χτες και το σήμερα.
- Η περιχειμενική και διακειμενική αναζήτηση της προφορικής αλλά και γραπτής λαϊκής παράδοσης, σε τοπικό και διατοπικό επίπεδο, δύναται να απορριμμάται από την άρρηκτη αλλά και επάλληλη σχέση γλώσσας-πολιτισμού, με απώτερο στόχο τη συγχρονική της διάσταση, στο πλαίσιο της βιωματικής παιδείας και πολιτισμού, στην ιστορική και κοινωνική του διάσταση.
- Η εκπαιδευτική διαδικασία εξακτινύεται στους τόπους αναζήτησης του υλικού, αντίστροφα πορευόμενη, ώστε να αποτραπεί η μονοσήμαντη αρχειακή εργασία, καθώς το υλικό καταγραφής θα εμπλουτίζεται συνεχώς.

- Η σύνδεση τέλος με την εκπαιδευτική διαδικασία ενέχει εξειδικευμένη εργασία σ' ένα τομέα (της Γλωσσικής Λαογραφίας) που είναι ακόμη άγνωστος και δεν συμπίπτει, κατά τα προταθέντα με όμορες ερευνητικές επιστήμες (τοπική ιστορία, κοινωνική ανθρωπολογία, μουσειολογία, εθνογραφία κ. ά). Ο περιοριστικός ρόλος των συλλογών γίνεται πλέον διδακτικός και δεν παραμένει μόνο αρχαιολογικός.

Τα παραπάνω, επισημαίνω ξανά, θεωρώ πώς καλύπτουν τις ζωογόνες πολιτισμικές διακηρύξεις του Παν/μίου των Ορέων, εφόσον υπάρξει θεσμική μέριμνα και συγκροτημένη μελέτη όλων των μορφών της τοπικής γλωσσικής μας παράδοσης, με την έννοια της «γλώσσας των αντικειμένων». Η ωφέλεια από τη δημιουργία σε εργαστηριακό χώρο «Κρητικού Λαογραφικού Αρχείου», ως αφετηρία διδασκαλίας και έρευνας θα ανασυστήσει τη λιμνάζουσα ή λανθάνουσα λαογραφική έρευνα, ιδιαίτερα στην περιφέρεια της Κρήτης, με την πλούσια προφορική και γραπτή λαϊκή παράδοση.

Δεν αγνοείται ασφαλώς η πλούσια ερευνητική δραστηριότητα επώνυμων, φιλολόγων κυρίως, σε θέματα κρητικής λαογραφίας. Για το σκοπό αυτό απαιτείται εκτός των προταθέντων η συγκέντρωση και καταλογογράφηση των παραπάνω προς διδακτική αξιοποίηση και άσκηση των φοιτητών. Η συνεργασία εξάλλου με άλλους ερευνητικούς φορείς είναι αναγκαία, χωρίς να παραλειφθεί ο αρχικός στόχος για την επίτευξη του οποίου συντάχθηκε η παρούσα πρόταση : η αξιοποίηση στο μαθησιακό περιβάλλον της φυσιογενούς σχέσης γλώσσας και πολιτισμού, με έμφαση την ολική επανεκτίμηση της επίκαιρης σχέσης και δράσης του Παν/μίου των Ορέων : πρόκειται για την αμφίδρομη σχέση παρόντος μέλλοντος στον βιωματικό ορίζοντα του τοπικού και διατοπικού πολιτισμού.

Ηράκλειο, 26-11-09

Μανόλης Γ. Ανδρουλιδάκης, δρ. κλασικής φιλολογίας

Διδάσκων Ελληνική Λαογραφία

στο Διδασκαλείο του Π. Τ. Δ. Ε. Παν/μίου Κρήτης